

מִתְחַתֵּת הַפֶּסַח מִצוֹת וְקָלוּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, וּמִבּוֹאֵר בּוֹה שֶׁרֶק
 מִתְחַתֵּת יוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל חֹג הַפֶּסַח אֲבֹל, שְׁהוּא שְׁשֶׁה עֶשֶׂר
 בְּנִסָּן, אֲבֹל מִעֵיקָרָא, לֹא אֲבֹל מִתְבוּאֵת הָאָרֶץ, וְהֵינּוּ מִשּׁוּם אִיסוּר
 חֹדֶשׁ הַנְּהוּג קוֹדֶם הַקִּרְבַּת הָעוֹמֵר, שְׁהוּתֵר לָהֶם רֶק לֵאחֹר
 הַקִּרְבָּנוֹ, אֵלֹא וּדְאִי דְאֶקְרִיבוּ עוֹמֵר וְהָדָר – וְאֹחֹר כִּךְ אֲבָלִי, וְזוּ
 הִיתָה קוּשִׁית בְּנִי הִישִׁיבָה לָרֹב כְּהֵנָּה, מִחֵיבִי הַקִּרְבִּיבֹ.
 הַשִּׁיב לָהֶם רֹב כְּהֵנָּה: אֲמַר לָהֶן, יִכְלֹו לְהַקְרִיבוּ מִשְׁעוּרִים שֶׁל
 נִכְרִים, כֹּל זֶמֶן שְׁלֹא הִבִּיִּא שְׁלִישׁ בִּיד נִכְרִי, וְקִנְאוּם מִמֶּנּוּ, וְצִמְחוּ
 בִּידֵם עַד שֶׁהִבְשִׁילוּ לִגְמִרִי, וְאֹז הַקְרִיבוּם לְקֶרֶב הָעוֹמֵר. מִסִּיִּים רִבִּי
 יִרְמִיָּה אֵת רֵאשִׁיתוֹ, כִּיֻּצַּד יִתְכֵּן שֶׁהִבִּיאוּ אֵת הָעוֹמֵר מִתְבוּאָה זֹה,
 וְהִיָּה הִיָּה לָהֶם לַחֲשׁוֹשׁ דְּלִמָּא עֵיִל – שְׁמָא הִבִּיִּאָה הַתְּבוּאָה שְׁלִישׁ
 בִּיד הַנִּכְרִי, קוֹדֶם שֶׁקִּנְאוּהָ מִמֶּנּוּ, וְלֹא קִים לָהֶן – וְלֹא יִדְעוּ הַמִּמּוֹנִים
 עַל הַקִּרְבַּת הָעוֹמֵר לְהַבְחִין כִּכֵּךְ, אֲלֵא בּוֹדָאֵי קִים לָהֶן, וְיִדְעוּ
 לְהַבְחִין שְׁלֹא הִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ בִּיד הַנִּכְרִי, וְהָכֵא נִמִּי לִגְבִּי תְּבוּאָה
 שֶׁנִּקְצְרָה בַּחֹג הַסּוּכוֹת קִים לָהֶן לַחֲכָמִים שְׁבוּדָאֵי הִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ
 קוֹדֶם רֵאשׁ הַשְּׁנָה.
 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל הַזִּכְחָת רִבִּי יִרְמִיָּה: מִנֵּין לֵנו שְׁהִיוּ חַכְמִים
 בְּקִיָּאִים כִּכֵּךְ, וְדִלְמָא קֵנוּ לְהַקְרִיבָה הָעוֹמֵר מִתְבוּאָה דְּלֵא עֵיִל כֹּלֵל
 – שְׁלֹא נִתְבַּשְׁלָה כֹּלֵל כִּשְׁנִכְסוּ לֵאָרֶץ, וְדָבָר זֶה אִינוּ צָרִיךְ בְּקִיָּאוֹת
 מִיּוֹחֲדָת, אֲבָל הִיָּכָא דְעֵיִל רִבְעָא – הִיָּכָן שֶׁהִתְבַּשְׁלָה הַתְּבוּאָה
 בְּשִׁיעוּר רִבְעָה בִישׁוּלָה, וְיֵשׁ צוּרֶךְ לְהַבְחִין בֵּין שְׁלִישׁ לְבֵין פְּחוֹת
 מִשְׁלִישׁ, שְׁמָא בּוֹה לֹא קִים לָהֶן.
 מִתְרַצַּת הַגִּמְרָא: לֹא סָלְקָא דְעֵתָךְ שֶׁהַקְרִיבוּ אֵת הָעוֹמֵר מִתְבוּאָה
 שְׁלֹא נִתְבַּשְׁלָה כֹּלֵל בְּשַׁעָה שֶׁנִּכְסְנוּ לֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, דְּכִתְבִּיב (יְהוֹשֻׁעַ ד'
 יט) וְיִחְזֵק עָלֹו מִן הַיָּדִין בְּעֶשְׂרִי לְחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן, וְהֵינּוּ שֶׁנִּכְסְנוּ
 לֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּעֲשֶׂרָה בְּנִסָּן, וְאִי סָלְקָא דְעֵתָךְ דְּבִשְׁעָה שֶׁנִּכְסְנוּ
 לֵאָרֶץ לֹא עֵיִל כֹּלֵל, אִם כֵּן קֵשָׁה, כְּחִמְשָׁה יוֹמִי שְׁבִין עֶשְׂרֵה בְּנִסָּן
 לַחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בּוֹ מִי קָא מְלֵא – וְכִי יִתְכֵּן שֶׁתְּצִמְחַ הַתְּבוּאָה עַד
 שֶׁתֵּהָא רֵאוּיָה לְקֶרֶב הָעוֹמֵר.
 דּוּחָה הַגִּמְרָא: אֲלֵא לְדַבְרֵי רִבִּי יִרְמִיָּה מָאִי יֵשׁ לּוֹמֵר, דְּכִשְׁנִכְסוּ
 לֵאָרֶץ עֵיִל רִבְעָא אוֹ דְנִקָּא – הִתְבַּשְׁלָה הַתְּבוּאָה כִּדִּי רִבְעִי אוֹ
 שִׁישִׁית, אִם כֵּן אֲבָתִי קֵשָׁה, וְכִי כְחִמְשָׁה יוֹמִי מִי קָא מְלֵא עַד שֶׁתֵּהָא
 רֵאוּיָה לְעוֹמֵר. אֲלֵא מָאִי אֵיִת לָךְ לְמִיָּסֵר – מַה יֵּשׁ לָךְ לּוֹמֵר בִּישׁוּב
 קוּשִׁיָּא זֹה, 'אֲרִיץ צִבִּי' דְּכִתְבִּיב בָּהּ בֵּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁנִאֲמַר (דְּנִיָּאֵל יא טו)
 'וְיַעֲמֹד בְּאָרֶץ הַצִּבְי', וְדִרְשׁוּ חַכְמִים (תְּכוּבוֹת ק"ב), כִּשְׁם שֶׁהִצִּיב קָל
 וּמִזִּיד בְּרַגְלֵיו יוֹתֵר מִכֹּל הַחִיּוֹת, כִּךְ אֲרִיץ יִשְׂרָאֵל מִהִירָה לְבִשֵּׁל
 פִּירוּתִיהָ מִכֹּל הָאֲרָצוֹת, וְאִף שְׁבַעֲשֶׂרָה בְּנִסָּן הִתְבַּשְׁלָה הַתְּבוּאָה
 רֶק בְּשִׁיעוּר שִׁישִׁית אוֹ רִבְעִי, הַסְפִּיקָה בַּחֲמִשָּׁה יָמִים לְהַבְשִׁיל
 לִגְמִרִי, הִכִּי נִמִּי יֵשׁ לּוֹמֵר שְׁלֹא צִמְחָה הַתְּבוּאָה כֹּלֵל כִּשְׁנִכְסוּ
 לֵאָרֶץ, וּמִכֹּל מְקוֹם הַסְפִּיקָה לְצִמּוֹחַ וּלְהַבְשִׁיל לִגְמִרִי בַּחֲמִשָּׁה
 יָמִים, שְׁהִרִי 'אֲרִיץ צִבִּי' דְּכִתְבִּיב בָּהּ, וְיֵשׁ לְדוּחֹת מִכָּאֵן אֵת רֵאשִׁית רִבִּי
 יִרְמִיָּה, וְצָרִיךְ לּוֹמֵר כְּדַבְרֵי רִבִּי יִזְרָא שְׁכֹל מְדוֹת חַכְמִים כִּךְ הֵם.
 *

הַתְּבֹאֵר לְעִיל שֶׁלִּשְׁוֹן 'אִסִּיף' הָאֲמוֹר לִגְבִּי חֹג הַסּוּכוֹת בַּפְּסוֹק (שְׁמוֹת
 כג טו) וְחֵג הָאִסִּיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה הֵינּוּ 'קָצִיר', וּבִלְשׁוֹן 'בְּצֵאת הַשָּׁנָה'
 מִבּוֹאֵר שֶׁהַתְּבוּאָה הַנִּקְצְרָת בַּחֹג שִׁיכֵת לִשְׁנָה שְׁעֵבֶרָה, כִּיֹּן
 שְׁבוּדָאֵי הִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ קוֹדֶם רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִכָּאֵן שֶׁשֶּׁנֶּת
 הַמַּעֲשִׂוֹת נִקְבַּעַת בַּהֲבֵאת שְׁלִישׁ.
 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל פִּירוּשׁ זֶה: מִתְקִיף לָהּ רִבִּי הֵינִיָּא, וְיָמִי מְצִית
 אֲמָתִי – וְכִי אֲפֹשֶׁר לּוֹמֵר דְּהָא 'אִסִּיף' קָצִיר הוּא, וְהוּא מִיּוֹתֵר
 לְדִרְשָׁה כִּיֹּן שֶׁכֶּבֶר נִאֲמַר בַּפְּסוֹק 'בְּאִסְפָּךְ, וְהִתְקַיֵּיב (דְּבָרִים יט יא) 'חֹג
 הַסֶּפֶת תַּעֲשֶׂה לָךְ שְׁבַעֲת יָמִים אֲפָסְפָךְ מִגֶּרֶךְ וּמִקֶּבֶךְ, וְאֲמַר מָר,
 בְּפִסּוּלֶךָ נִזְרֵן וְיִקָּב הַקְּתוֹב מִדְּבָר, וּבִאֵה הַתּוֹרָה לִלְמַד שִׁישׁ לְכִכֵּךְ
 אֵת הַסּוּכָה מִפְּסוּלֶת גִּרְוֹן וְיִקָּב, כִּעֲנַפִּי עֲצִים וְכִדּוּמָה, שֶׁהֵם דְּבָרִים
 שֶׁגִּידּוּלָם מִן הָאָרֶץ וְאִינֶם מִקְבֵּלִים טוּמָאָה, וְאִם כֵּן הַפְּסוֹק 'חֹג
 הָאִסִּיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה' אִינוּ בֹא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין מִיּוֹחֵד, אֵלֹא שֶׁם הַחֹג
 הוּא 'חֹג הָאִסִּיף' עַל שֶׁם אִסִּיפַת פְּסוּלֶת הַגִּרְוֹן וְיִקָּב לְסִיכּוֹר, וְכִמּוֹ
 שֶׁאִם הִיָּה כְּתוּב 'חֹג הַסּוּכוֹת בְּאִסְפָּךְ אֵת מַעֲשִׂיךְ' לֹא הֵינּוּ דּוֹרְשִׁים

וְדִלְמָא כּוּוֹנֵת הַפְּסוֹק לֵאֲפוֹן דְּלֵא עֵיִל כֹּלֵל – שְׁלֹא הִתְבַּשְׁלָה
 הַתְּבוּאָה כֹּלֵל בְּשִׁבְעִיָּת, וְאִפִּילוֹ הִכִּי קָאֲמַר רַחֲמֵנָּא שְׁחָג הַסּוּכוֹת
 שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית מִכּוּוֹנֵה 'מַעֲד שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה', וְלִלְמַדְנוּ שֶׁשֶּׁנֶּת
 הַשְּׁמִיטָה תַּשְׁמַט וְתִיָּוִיל – תַּמְשִׁיךְ וְתַנְהַג גַּם בְּשִׁנָּה הַשְּׁמִינִית עַד חֹג
 הַפְּסוּכָה, לְעַנֵּין אִיסוּר עֲבוּדוֹת קֶרֶק, כַּחֲרִישָׁה וְקִצְרָה, מִדִּין
 תּוֹסַפַּת שְׁבִיעִית. מִתְרַצַּת הַגִּמְרָא: לֹא סָלְקָא דְעֵתָךְ שֶׁהַתּוֹרָה עוֹסֶקֶת
 בַּתְּבוּאָה שְׁלֹא נִתְבַּשְׁלָה כֹּלֵל בְּשִׁבְעִיָּת, דְּכִתְבִּיב לִגְבִּי חֹג הַסּוּכוֹת
 (שְׁמוֹת כג טו) 'חֹג הָאִסִּיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאִסְפָּךְ אֵת מַעֲשִׂיךְ מִן הַשָּׂדֶה',
 וְיֵשׁ לְבֹאֵר מָאִי – מַדּוּעַ הוּא מִכּוּוֹנֵה 'חֹג הָאִסִּיף', אֲלֵיָּמָא מִשּׁוּם
 שְׁהוּא חֹג הָכָא בְּזִמָּן אִסִּיפָה – בְּזִמָּן שְׁאוּסְפִים אֵת הַפִּירוּת מִהַשְׁדָּה,
 שֶׁהַשְּׂאִיִּרִים שֶׁם בְּקִיץ בְּכִדִּי לִיִּבְשָׁם, אִיֵּן לּוֹמֵר כֵּן, דְּכִתְבִּיב כִּבֵּר
 בְּסִיִּים הַפְּסוֹק 'בְּאִסְפָּךְ אֵת מַעֲשִׂיךְ מִן הַשָּׂדֶה', וְלֹא הִיתָה הַתּוֹרָה
 צָרִיכָה לְכַפּוֹל זֹאת. אֲלֵא בּוֹדָאֵי מָאִי 'אִסִּיף', וְהוּ קָצִיר – הַתְּבוּאָה
 שֶׁנִּקְצְרָה עֵתָה, וּבֹא הַפְּסוֹק לְלַמְּדֵנוּ דִּין בְּחִישׁוּב שְׁנַת הַמַּעֲשִׂוֹת,
 וְכִךְ הוּא פִירוּשׁוֹ, 'בְּאִסְפָּךְ אֵת מַעֲשִׂיךְ מִן הַשָּׂדֶה' כְּלוֹמֵר כְּשֵׁאתָה
 קוּצֵר אֵת הַתְּבוּאָה בְּסוּכוֹת, וְהוּ 'אִסִּיף' שְׁקִצְרָת, דִּינוּ כִּי צֵאתָ
 הַשָּׁנָה, כְּלוֹמֵר כִּדִּין הַשָּׁנָה הַיּוֹצֵאת, שְׁהִיא שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה, וְלֹא
 כְּשִׁנָּה זֹה, וְקִים לָהֶן לְרִבְבֵּן – וּמִקְבּוֹל הַדְּבָר אֲצֵל חַכְמִים, דְּכִל תְּבוּאָה
 שֶׁנִּקְצְרָה בְּחֹג – בְּסוּכוֹת בְּיָדוּעַ שֶׁהִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ לְפָנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְקָא
 קָרִי לָהּ הַפְּסוֹק לְתְּבוּאָה זֹה שֶׁהִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ לְפָנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה 'בְּצֵאת
 הַשָּׁנָה' – תְּבוּאָה הַשִּׁיכֵת לִשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת, וְנוֹהֶגֶת בָּהּ קְדוּשַׁת
 שְׁבִיעִית, וּמִכֵּךְ יֵשׁ לְלַמּוֹד גַּם אֵת פִּירוּשׁ הַפְּסוֹק שְׁהוּבֹא לְעִיל (כ"ב)
 'בְּמַעֲד שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה בַּחֹג הַסּוּכָה', שְׁאִיֵּן פִּירוּשׁוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְנוֹהֵג
 שְׁמִיטָה עַד חֹג הַסּוּכוֹת, אֵלֹא הוּא עוֹסֵק בַּתְּבוּאָה שֶׁהִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ
 קוֹדֶם רֵאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁנוֹהֶגֶת בָּהּ קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית אִף שֶׁנִּקְצְרָה בַּחֹג
 הַסּוּכוֹת בְּשִׁנָּה הַשְּׁמִינִית. וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִכָּאֵן שֶׁהוּמֵן הַקּוּבַע אֵת שְׁנַת
 הַמַּעֲשִׂוֹת עַד הֲבֵאת שְׁלִישׁ.
 אֲמַר לִיה רִבִּי יִרְמִיָּה לְרִבִּי יִזְרָא, וְכִי קִים לָהֶן לְרִבְבֵּן – וְכִי יוֹדְעִים
 חַכְמִים לְהַבְחִין בֵּין תְּבוּאָה שֶׁהִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ לְבֵין תְּבוּאָה שֶׁהִבִּיִּאָה
 פְּחוֹת מִשְׁלִישׁ, וְלּוֹמֵר שֶׁאִם לֹא הִבִּיִּאָה הַתְּבוּאָה שְׁלִישׁ קוֹדֶם רֵאשׁ
 הַשָּׁנָה אִינֵה רֵאוּיָה לְהַקְצֵר בַּחֹג הַסּוּכוֹת. אֲמַר לִיה רִבִּי יִזְרָא, לֹא
 אֲמִיָּא לָךְ – וְכִי לֹא אֲמַרְתִּי לָךְ כִּבֵּר, לֹא תִפִּיק נִפְשָׁךְ לְכָר מִהַלְכָּתָא
 – אֵל תּוֹצִיא אֵת עֲצִמְךָ מִחוּץ לְשִׁיעוּרֵי הַהִלְכוֹת שְׁאֲמָרוּ חַכְמִים,
 וְתוֹחֲשׁוּ שְׁמָא אִינֶם מַדְיִיקִים, אֵלֹא כֹל מְדוּת חֲקָמִים בֵּין הוּא,
 בְּצִמְצוּם וּבְדִירּוֹק, כִּיֹּן מַה שְׁאֲמָרוּ חַכְמִים בְּאֶרְבָּעִים כָּאָה מִים הוּא
 [הַטְּמָא] מוֹבֵל, אֲבֹל בְּאֶרְבָּעִים כָּאָה מִים חֶסֶר קוֹרְטוֹב – מַדָּה קִטְנָה
 בִּיּוֹתֵר, אִינֵן יָכוֹל לְטַבּוֹל בָּהֶן. וְכֵן מַה שְׁאֲמָרוּ חַכְמִים שְׁאוּכֹל טִמָּא
 בְּשִׁיעוּר כִּיבִיצָה [כִּיבִיצָה תְּרַנְּגוּלָת] מְטַמָּא אוֹכֵל אַחֵר בְּטוּמָאתָ
 אוֹכְלִין, אֲבֹל שִׁיעוּר כִּיבִיצָה חֶסֶר שׁוֹמְשׁוֹם, אִינוּ מְטַמָּא מוֹטְמָת
 אוֹכְלִין. וְכֵן מַה שְׁאֲמָרוּ חַכְמִים שְׁבַגְד שְׁלִישׁ טַפְחִים עַל
 שְׁלִישׁ טַפְחִים, מְטַמָּא מְדָרְס, אִךְ אִם יֵשׁ בּוֹ שְׁלִישׁ עַל שְׁלִישׁ חֶסֶר
 נִימָא – שְׁעֵרָה אֲחֵת, אִינוּ מְטַמָּא מְדָרְס.
 הָדָר יִחְזוֹר וְאֲמַר רִבִּי יִרְמִיָּה, לֹא מִלְּתָא הִיא דְּאֲמַרִּי – אִין שְׁאֵלְתִּי
 נִכּוּנָה כֹּלֵל, אֵלֹא וּדְאִי יָדוּעַ לַחֲכָמִים אִם הַתְּבוּאָה הִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ,
 שֶׁתְּבוּאָה הַנִּקְצְרָת בְּסוּכוֹת הִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִבּוֹאֵר
 רִבִּי יִרְמִיָּה אֵת דְּבָרָיו: דְּכָעוּ מִיָּנִיָּה חֲכָמִיָּא מִרֵּב כְּהֵנָּה – שְׁהִרִי שְׁאֵלוּ
 הַחֲבֵרִים בְּנֵי הִישִׁיבָה אֵת רֹב כְּהֵנָּה. קֶרֶב הָעוֹמֵר שֶׁהַקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל
 בְּכִנְיֻסָּתָן לְאָרֶץ, מִחֵיבִי הַקְרִיבוּהָ, אִם תֵּאֲמַר דְּעֵיִל בִּיד נִכְרִי –
 שֶׁהִבִּיִּאוּהָ מִתְבוּאָה שֶׁגִּדְּלָה וְהִבִּיִּאָה שְׁלִישׁ בִּיד הַגּוֹיִים שְׁהִיוּ
 בֵּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִרִי 'קָצִירָכֶם' (ויקרא כג ט) אֲמַר רַחֲמֵנָּא, וְלֹא קָצִיר
 נִכְרִי, וּמִיד כְּשֶׁהַתְּבוּאָה רֵאוּיָה לְהַקְצֵר הִיא מִכּוּוֹנֵה 'קָצִיר'.
 קוֹדֶם שֶׁתְּבִיִּא הַגִּמְרָא אֵת תְּשׁוּבוֹתָהּ שֶׁל רֹב כְּהֵנָּה לְבִנֵּי הִישִׁיבָה,
 מִבְּרַת הַגִּמְרָא אֵת עֵיקֶר שְׁאֵלָתָם. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: מָאִי דְאָכֵן
 אֲקָרִיבוּ עוֹמֵר כְּשִׁבְאוּ לֵאָרֶץ, דְּלִמָּא לֹא אֲקָרִיבוּ עוֹמֵר כֹּלֵל, מִשּׁוּם
 שְׁלֹא נִתְחַיְּבוּ לְהִבִּיאוּ עַד אַחֵר כִּיבוּשׁ הָאָרֶץ וְחִלּוּקָתָהּ, אוֹ מִשּׁוּם
 שְׁלֹא הִיָּה לָהֶם מְזִיכֵן לְהַקְרִיבוּ. מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא: לֹא סָלְקָא דְעֵתָךְ
 לּוֹמֵר שְׁלֹא הַקְרִיבוּ עוֹמֵר בְּכִנְיֻסָּתָן לֵאָרֶץ, דְּכִתְבִּיב לִגְבִּי כִנְיֻסָּתָ
 יִשְׂרָאֵל לֵאָרֶץ (יהושע ה יא) 'וְאִבְלוּ מַעֲבִיר הָאָרֶץ' [מִתְבוּאֵת הָאָרֶץ]

המשך ביאור למסכת ראש השנה ליום רביעי עמ' א

1 אותו, כיון ש'חג הסוכות' הוא שם החג, כך עתה שנאמר 'חג
2 האסיף באספך' אין לדרוש מהפסוק דבר.
3 אָמַר רַבִּי יִירָא, הָא מִילָתָא – דבר זה, שיש ראיה מהפסוק
4 שבתבואה הולכים אחרי שליש גידולה, הֲוֵאִי פִידֵן – היה בידינו,
5 וְאֵתָא רַבִּי חֲנִינָא, שָׂדָא פִּיה נִרְגָא – ובא רבי חנינא וקצצה בגרזן,
6 כלומר השיב תשובה ניצחת לדחות ראיה זו.
7 מבררת הגמרא: אֵלָא מְנַלָן שהולכים בתבואה אחר הבאת שליש,

8 כְּדֵתִינָא, רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אֹמֵר, נֹאמַר בַּפְסוּק לִגְבִי מִצוֹת
9 הַשְּׁמִיטָה, (ויקרא כה כא) 'וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכָּתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂיתָ
10 אֶת הַתְּבוּאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים', כלומר, אף שלא תזרעו בשדה בשנה
11 השביעית לא יחסר לכם תבואה לא בשנה השביעית ולא בשנה
12 השמינית, משום שבשנה השישית תגדל תבואה במידה המספיקה
13 לשלש שנים,

ראש השנה דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קנט

1 ודרשו חכמים, אל תקרי לשלש, כפי הקריאה האמיתית של
2 הפסוק, אלא יש לדורשו גם כאילו קריאתו היא 'לשליש' –
3 שהתבואה תיעשה לשליש, כלומר, אחרי שהתבואה הביאה
4 שליש היא נחשבת כ'עשויה' ואז נקבעת שנת המעשרות שלה.
5 מקשה הגמרא: והא פסוק זה מיבעי ליה לגופיה – נצרך ללמד את
6 עיקר הדבר, שהבטיחה התורה שיהיה די בתבואת השנה השישית
7 גם לשנה השביעית והשמינית. מתרצת הגמרא: מכל מקום הפסוק
8 מיותר, שהרי פתח קרא אחריו, שנאמר (ויקרא כה כב) 'וירעיתם את
9 השנה השמינית ואכלתם מן התבואה יסן עד השנה התשיעית עד
10 בוא תבואתה תאכלו יסן', ובפסוק זה כבר מבואר שעד השנה
11 התשיעית יאכלו יסן, ודיינו מתבואת השנה השישית, ומובטח
12 בזה שתבואת השנה השישית תספיק לשלש השנים, ונותר הפסוק
13 'ועשת את התבואה לשלש השנים' ללמד שתבואה שעשתה
14 שליש נחשבת לעשויה.
15 *

16 לאחר שביררה הגמרא (ב) שהזמן הקובע את שנת המעשרות
17 בתבואה וזיתים הוא הבאת שליש, מבררת הגמרא את דין
18 הקטניות: תנן הן הן (שביעית פ"ב מ"ז) מיני קטניות אלו, שהן האזר, ויהודות, והפרגין, והשומשומין, שנקלטו בקרקע לפני
19 ראש השנה, מתעשרין לשבעה – הרי הם לענין מעשרות כדין השנה
20 שבה השרישו, אם היתה זו שנת מעשר שני חייבים במעשר שני,
21 ואם שנת מעשר עני, חייבים במעשר עני, ומותרין בשביעית – ואם
22 השרישו בשנה השישית, קודם ראש השנה של שמיטה, אין בהם
23 קדושת שביעית, ואם לאו, אלא השרישו לאחר ראש השנה של
24 שמיטה, הרי הם אסורין בשביעית. ואם השרישו לאחר ראש השנה
25 של שנה רגילה, שאינה שביעית, מתעשרין לשנה הבאה – דין
26 מעשרותיהם הוא כשנה שבה נקלטו, כיון שהיא שנת השרשתן.
27 הגמרא מבררת את המקור לדין זה שבקטניות הולכים אחר
28 השרשה: אמר רבה, הרי אמור רבנן (להלן טו) פירות האילן הולכים
29 בהם לגבי שביעית ומעשרות בתי תנאה – אחרי השנה שחנט בה
30 הפרי, ולגבי תבואה וזיתים הולכים בתי הבאת שליש, ולגבי ירק
31 הולכים בתי לקיטה – אחרי השנה שבה נלקט מהשדה (ב), הני –
32 קטניות אלו שהוזכרו במשנה בשביעית, במאן שזינהו רבנן – למי
33 דימו אותם חכמים, שמחמת כן הלכו בהם אחר השרשה, והרי אם
34 דינם כירק צריכים ללכת בהם אחר לקיטה, ואם דינם כתבואה
35 צריכים ללכת בהם אחר הבאת שליש.

36 הדר אמר רבה – חזר רבה ופירש את הטעם שהולכים בהם אחר
37 השרשה, מתוך שקטניות אלו עשוין פרבין שפוכים – שפוכים
38 וממללים אותם באצבעות כדי להפריד את הגרעינים מהקליפות,
39 ולכן אין לוקטים את כל יבול השדה בבת אחת, אלא לוקטים מעט
40 ומפרכין, ולוקטים עוד מעט ומפרכין, ומצרפים הכל לגורן אחד,
41 נמצא שאם היו הולכים אחר שעת הלקיטה היה מעורב בגורן
42 יבול יסן וחדש, והמפריש מעשרות מתוך הגורן היה עשוי לעשר
43 מהיסן על החדש או להפך, ומשום כך אולי רבנן בתי השרשה,
44 וכיון שכולם נזרעו בפעם אחת הרי הם משרישים בבת אחת,
45 ואפשר לעשר מתוך הגורן ללא כל חשש.

46 מקשה הגמרא: אמר ליה אביי, והרי עדיין קשה, מדוע קבעו
47 חכמים בקטניות זמן חדש לגמרי, של השרשה, והרי היו יכולים
48 ללכת אחר זמן הלקיטה כירקות, וכדי למנוע חשש שיעשר מהיסן
49 על החדש או להפך, יצברו גורנו לתובו – יאסוף את כל הקטניות
50 שבגורן לאמצעיות, ויערבם היטב, ומתוך כך נמצא תורם מן החדש
51 שבו על החדש שבו, ומן היסן שבו על היסן שבו, שכיון שהכל
52 מעורב לגמרי, והוא נוטל מעט מהתערובת לצורך תרומות

54 ומעשרות, הרי שיש בתערובת שיעור של קטניות ישנות וחדשות
55 בדיק כמו בגורן כולו, והרי הוא תורם מהחדש על החדש ומהיסן
56 על היסן.

57 מוכיח אביי שניתן לעשות כן: מי לא תניא – האם לא שנינו
58 בתוספתא (שביעית פ"ב ה"ד) על משנה זו, רבי יוסי בן כיפר אמר משום
59 רבי שמעון שזורי, פול המצרי – מין קטנית שיש הזורעים אותו
60 בשביל לאכול את הפול עצמו, שהוא הזרע, ויש הזורעים אותו
61 כדי לאכול את הירק והגבעולין והעלין שבו, ואם זרעו לירק
62 הולכים בו אחר זמן לקיטתו כדין הירקות, אך כשזרעו לזרע –
63 לאכילת הפול עצמו, הולכים בו אחר זמן השרשתו, כדין שאר
64 הקטניות שהוזכרו במשנה שהובאה לעיל, ולכן אם יש לו גורן
65 שמקצתו השריש לפני ראש השנה, ומקצתו השריש לאחר ראש
66 השנה, אין תורמין ומעשרין מזה על זה, לפי שאין תורמין ומעשרין
67 לא מן החדש על היסן ולא מן היסן על החדש, אלא כיצד הוא עושה
68 כדי לעשר את כל הגורן בפעם אחת, צובר את גורנו לתובו –
69 לאמצעיות, ומערב היטב את החדש והיסן, ותורם ומעשר
70 מהתערובת, ונמצא תורם ומעשר מן החדש שבו על החדש שבו ומן
71 היסן שבו על היסן שבו, ומדוע לגבי קטניות הורצרכו חכמים לתקן
72 דבר חדש שהולכים אחר ההשרשה, והרי יכלו לתקן שיפרישו
73 תרומה ומעשר מהתערובת.

74 מתרצת הגמרא: אמר ליה רבה לאביי, רבי שמעון שזורי קאמר
75 – האם שאלתך היא מדעת רבי שמעון שזורי, והרי אם כן אין זו
76 קושיא כלל, כי רק רבי שמעון שזורי כבר שיש בילה – יש תועלת
77 בעירוב היסן והחדש, וניתן לסמוך על כך שהכל התערב היטב,
78 ואילו רבנן החולקים עליו סברי שאין בילה – אין לסמוך על עירוב
79 היסן בחדש לענין מעשר, אלא יש לחשוש שלא יתערב הכל יפה,
80 ובחלק שיטל למעשר לא יזיה חלק היסן והחדש כמו בכל הגורן,
81 ונמצא שהוא מעשר מהחדש על היסן או להיפך, והוה טעמם של
82 חכמים שקביעת המעשרות בקטניות היא בהשרשה, ולא בזמן
83 הלקיטה.

84 הגמרא מבררת את ההלכה: אמר רבי יצחק בר נחמני, אמר
85 שמואל, הלכה כרבי יוסי בן כיפר שמואל משום רבי שמעון שזורי
86 שאפשר לסמוך על עירוב היסן והחדש יחד, ולהפריש תרומה
87 ומעשר מהתערובת.
88 מקשה הגמרא: מתקף לה רבי זירא, ומי אמר שמואל הכי – שיש
89 בילה, והאמר שמואל, לכל – לגבי כל הדברים היבשים, כפירות
90 וקטניות, אין בילה מועילה, כיון שיתכן שלא יתערב יפה, חוץ מין
91 וישן, שכיון שהם לחים יש בהם עירוב גמור, ואם התערב יסן
92 בחדש אפשר להפריש תרומה ומעשר מהתערובת, ומוכח
93 ששמואל פוסק שלא כרבי שמעון שזורי האומר שמועיל עירוב
94 אף בקטניות.

95 מתרצת הגמרא: אין זו קושיא, ואשתימיתיה – נשמט מזכרוננו של
96 רבי זירא שהקשה כן, תא דאמר שמואל במקום אחר, שהכלל בזמן
97 המעשרות אינו כמבואר במשנה בשביעית ובדעת רבי שמעון
98 שזורי שהולכים אחר זמן ההשרשה, אלא הכל הולך אחר גמר פרי,
99 ואף בקטניות אין הולכים אחר שנת ההשרשה, אלא אחר השנה
100 שבה נגמר בישולו של הפרי, ומה שאמר שמואל 'הלכה כרבי
101 שמעון שזורי' אין זה מטעמו שמועיל עירוב, אלא משום שאף
102 שחלק השריש קודם ראש השנה וחלק לאחר ראש השנה אין כאן
103 תערובת יסן וחדש, אלא הכל נחשב חדש, כיון שכולם נגמרו
104 לאחר ראש השנה, אך באמת אם חלק מהפירות חדשים וחלקם
105 ישנים, לא היה מועיל עירוב, שהרי שמואל סובר שאין עירוב
106 מועיל בדברים יבשים.